

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

МҒТАР 14.25.05

DOI: <https://doi.org/10.59102/pedagogical/2026/iss1pp3-11>

Қайрбекова А.

Астана қаласы әкімдігінің «Әдістемелік орталығы» МКҚК әдіскері, педагогика ғылымдарының кандидаты, педагог-зерттеуші. Астана қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: ait.kairbekova@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-5020-6604>

БІРТҰТАС ТӘРБИЕ – ҰЛТ ЖЕТІСТІГІ

Мақалада қазіргі білім беру кеңістігіндегі тәрбие жұмысын жүйелі ұйымдастырудың өзекті мәселелері қарастырылады. Зерттеуде «Біртұтас тәрбие» бағдарламасының ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға негізделген мазмұны мен құрылымы талданып, оны білім беру процесіне енгізудің тиімді әдіс-тәсілдері сипатталады. Автор тәрбие жұмысын жоспарлаудың біртұтас тәсілін оқу процесінің ажырамас және толыққанды құрамдас бөлігі ретінде қарастырады. Сонымен қатар жас ұрпақтың адамгершілік, отансүйгіштік, жауапкершілік, еңбекқорлық сияқты тұлғалық қасиеттерін қалыптастырудағы тәрбиенің маңызы айқындалады. Мақалада педагогтер мен сынып жетекшілеріне арналған әдістемелік ұсыныстар ұсынылып, «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» қағидаттарын іске асырудың тәрбиелік мүмкіндіктері ашып көрсетіледі. Зерттеу нәтижелері білім беру ұйымдарында тәрбие жұмысын жетілдіруге және педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыруға бағытталған.

Кілтті сөздер: біртұтас тәрбие, ұлттық құндылықтар, рухани-адамгершілік тәрбие, жас ұрпақ, адал азамат.

КІРІСПЕ

Қазіргі кезеңде білім беру саласы қоғамнан жаңа талаптарды қажет етеді. Бұл салада инновациялық педагогикалық технологияларды жетік меңгерген, тәжірибелік іс-әрекет барысында өзіндік жолын қалыптастыра алатын шығармашыл педагог-зерттеушілер мен ойшыл ұстаздардың болуы аса маңызды. Білім беру ұйымдары деңгейінде барлық қатысушылардың өзара әрекеттестігі арқылы құндылыққа негізделген білім беруді жоспарлау, сынып немесе куратор сағаттарын оқу процесінің толыққанды әрі ажырамас бөлігі ретінде қарастыру, елдегі атаулы күндер мен маңызды оқиғаларға байланысты іс-шараларды нәтижелі ұйымдастыру, сондай-ақ белгіленген көрсеткіштерге сәйкес тәрбие жұмысына жүйелі түрде ішкі бақылау жүргізу – бүгінгі күннің басты міндеттерінің бірі болып отыр. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.Тоқаев білім мен ғылымды дамытуға байланысты педагогтер алдына нақты міндеттер қойғаны белгілі. Сол міндеттердің бірі – жас ұрпақтың сапалы білім алып, саналы тәрбиеге қол жеткізуі үшін елімізде жан-жақты жағдай жасау. [1] Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев Ұлттық құрылтайдың «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» атты үшінші отырысында сөйлеген сөзінде негізгі құндылықтарды айқындады. [3] Бұл құндылықтарға еңбекқорлық пен кәсіби біліктілік, тәуелсіздік пен отансүйгіштік, әділдік пен жауапкершілік, бірлік пен ынтымақ, заң мен тәртіп, жасампаздық пен жаңашылдық жатады. Ал ұлттық құндылықтар қатарында ұлттық мүдде, ар-ұят және талап ерекше орын алады. Осы аталған құндылықтар «Адал азамат» атты Біртұтас тәрбие бағдарламасының негізін құрайды.

Адамзат тарихында тәрбие әрқашан ерекше мәнге ие болып келген. Әсіресе, ұлттың болашағы үшін тәрбиенің рөлі айрықша. Жас ұрпақты тәрбиелеу – жеке тұлғаның ғана емес,

тұтас қоғам мен мемлекеттің дамуына ықпал ететін маңызды процесс. «Біртұтас тәрбие» жүйесі жас буынның адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруға, ұлттық сана мен мәдениетті сақтауға, қоғамның тұрақты дамуына бағытталған тәрбие үлгісін білдіреді. Қазақ халқының дәстүрлі тәрбиелік тәжірибесі ғасырлар бойы жинақталып, ұлттың болашағын айқындайтын негіздердің біріне айналды. Біртұтас тәрбие тек білім берумен шектелмей, ұлттық құндылықтарды сақтай отырып, бала бойына ізгі қасиеттерді орнықтыруды көздейді. [2]

Білім беру стандарттарында Абай Құнанбаевтың «Толық адам» тұжырымдамасы ерекше орын алады. Онда ыстық қайратты, нұрлы ақылды, жылы жүректі ұрпақ тәрбиелеу, келер буынға саналы әрі салиқалы білім беру, балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттау, қабілет-қасиеттерін дамыту қажеттігі атап көрсетілген. [6] Осыған байланысты мақалада «Біртұтас тәрбие» бағдарламасының құндылықтары, тәрбиенің түрлері және Ұлы Абайдың тәрбиеге қатысты ойлары қамтылған. Мақаланың басты мақсаты – мектеп оқушыларына заманауи тәрбие мен терең білім беріп, танымдық қабілеті дамыған жеке тұлға қалыптастыруға ықпал ету. Өз ойын сыни тұрғыдан жеткізе алатын, заман талабына бейімделген, білімге деген қажеттілікті сезінетін, Абайдың тәлімдік мұрасынан нәр алған азаматтарды тәрбиелеуде орта білім қызметкерлеріне, әдіскерлерге және жас мамандарға әдістемелік қолдау көрсету көзделеді. [7] Сонымен қатар ата-ана мен ұстаз арасындағы ынтымақтастықты нығайту арқылы ұлттық тәрбие мен білім сапасын арттыруға басымдық беріледі.

Осы мақсатта мақалада әртүрлі тақырыптар бойынша тәрбиелік-танымдық жұмыстар ұсынылған. Ұстаздардың басты міндеті – көзқарасы айқын, парасаты биік, бәсекеге қабілетті жаңа буынды қалыптастыру. Өскелең ұрпақты рухани-адамгершілік қасиеттерге баулу барлық кезеңде өзекті болып қала береді. Біздің болашағымыз – жас ұрпақ, ал олардың тәрбиесі адамзаттың мәңгілік тақырыбы. Қазіргі мамандар тәрбиелеу мен білім берудің жетілдірілген әдіс-тәсілдерін іздестіріп, күнделікті тәжірибесінде жаңашыл бағыттарды қолданса, бала тәрбиесі алға басары сөзсіз. Нәтижесінде мақала ұстаздардың кәсіби білімін арттыруға, балалармен жұмыс барысында жаңа тәсілдерді таңдауға, зерттеу мен шығармашылық қабілеттерін анықтауға мүмкіндік береді деген ой түйінделеді.

МАТЕРИАЛДАР МЕН ӘДІСТЕР

Жас ұрпақты рухани-адамгершілік қасиетке баулу, тәрбиелеу - барлық кезеңде өзекті. Біздің келешегіміз - жас ұрпақ, ал ұрпақ тәрбиесі адамзаттың мәңгілік тақырыбы. Ел ертеңі болар бүгінгі балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелеу, әлеуметтік тұрғыдан барынша қамтамасыз ету, толыққанды білім алуына жағдай жасау, олардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау Қазақ елінің ұлттық саясатының басты бағыттарының бірі. Тәрбие мен оқыту өзара тығыз байланысты, бір бірінен бөліп алуға болмайтын біртұтас процесс. Білім беру ұйымдарындағы тәрбие пән мазмұны, сынып сағаттарының және мектептен, сыныптан тыс қосымша білім беру мазмұны арқылы жүзеге асады. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы қасиетті Түркістан қаласы, Түркі елінің шаңырағында өткізілген «Әділетті Қазақстан - Адал азамат» атты ІІ Ұлттық құрылтайда сөйлеген сөзінде: «Адал азаматқа тән қасиеттер әрбір жастың бойынан табылуы керек, ұрпақтың бойында жаман әдет болса, бұл үлкендердің кінәсі» - дей келе, әділетті Қазақстанды құру үшін: бүкіл қоғам болып жұмылу керектігін, ең бастысы, әр азаматтың сана-сезімі жаңғыруы қажеттігін, халқымыздың дүниетанымы және өмірлік ұстанымдары өзгеруге тиіс екендігін, әйтпесе, басқа реформаның бәрі бекер болатындығын нақты атап өтті. [3] «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» – ұлттық, адами құндылықтарға негізделген. [1] Бұл құжатта білім беру ұйымдарындағы тәрбие жұмысын толыққанды жүзеге асыру үшін білім алушылардың бойында қалыптастырылуы тиіс құндылықтар мен тәрбиенің мақсаты, міндеттері айқындалады. Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, әлемдік озық білімді игерген саналы азаматты тәрбиелеу мақсаты көзделеді. «Адал азамат» Біртұтас

тәрбие бағдарламасының мақсаты жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген еңбекқор, адал, саналы, жасампаз азаматты тәрбиелеу.

Ал міндеттері:

1. Ата-ананың өсиетін орындауға, жанұя сыйластығын қалыптастыруға, өз міндетін атқаруға бағыттау.

2. Ұлттық мұраның қадір-қасиетін білуге, ана тілін, мемлекеттік нышандарды қастерлеуге, достық және оны сақтауға, шынайы отаншылдық пен патриоттыққа тәрбиелеу.

3. Оқушыларды ізгілікке, игі істерге бағыттап, абырой мен ар-ұжданды қадірлеуге, намыс пен жауапкершілікті сезінуге тәрбиелеу маңызды. Сонымен қатар мейірімділік пен қамқорлықты өмірлік ұстанымға айналдыруға, әділдікті жоғары бағалауға баулу қажет. Мұндай тәрбие құқықтық мәдениетті қалыптастыруға және тұлғаның қоғам алдындағы жауапкершілігін арттыруға ықпал етеді. 4. Салауатты өмір салтын ұстануға, денсаулық сақтау жолдарын ұстануға, білім мен білік дағдыларын қалыптастыруға бағыттау.

5. Оқушыларды қоршаған ортаға және табиғи мұраға жауапкершілікпен қарауға үйрету – тәрбиенің маңызды бағыты. Балаларды табиғи ресурстарды үнемді пайдаланып, оларды тиімді қолдануға дағдыландыру арқылы экологиялық мәдениет қалыптастыруға болады. Сонымен бірге еңбекқорлыққа баулу, табиғатты аялау мен туған жердің байлығын қадірлеу жас ұрпақтың тұлғалық дамуына ықпал етеді.

НӘТИЖЕЛЕР

1. Оқушы ата-анасын құрметтеп, перзенттік парызын сезінеді. «Қарашаңырақ», «жеті ата», «тектілік» секілді ұғымдардың мәнін түсініп, отбасы татулығы мен берекесін бағалайды.

2. Жас ұрпақ отансүйгіштік пен мемлекетшілдік қасиеттерін бойына сіңіріп, намысшыл әрі адал қызмет етуге дайын болады. Ол мемлекет тәуелсіздігін қорғауды азаматтық борыш деп санайды, ұлттық мәдениетті қастерлейді және салт-дәстүрлерді сақтауға ұмтылады.

3. Әрбір ісіне жауапкершілікпен қарап, әдептілік пен мейірімділікті өмірлік ұстаным етеді. Сөзінде берік, ісінде адал болып, кішіге ізет, үлкенге құрмет көрсетеді. Ар-ұятты жоғары бағалап, қоғамда әділдікке негізделген қарым-қатынас орнатады.

4. Жан мен тән тазалығын сақтап, дұрыс тамақтану мәдениетін меңгереді. Эмоциялық тұрақтылықты қалыптастырып, өзін-өзі басқару дағдыларын дамытады.

5. Жас ұрпақ өз үйін, ауласын және қаласын таза ұстауға дағдыланады, қоғамдық орындар мен қоршаған ортаға ұқыптылықпен қарауды үйренеді. Табиғатқа жанашырлық танытып, туған жердің қайталанбас ерекшелігін бағалайды, оның бірегей болмысын түсінеді. Сонымен қатар адал еңбектің құндылығын жоғары қоя отырып, еңбекқорлықты өмірлік қағида ретінде қабылдайды.

Ұлттық мүдде құндылығы:

- Қазақстан мемлекеттілігін нығайтуға үлес қосу;
- Елдің оңтайлы бейнесін қалыптастыруға белсенді атсалысу;
- Ұлттық мұраға ұқыпты қарау және оны сақтау;
- Қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейту;
- Қазақстанның игілігі үшін қызмет етуге ұмтылу;
- Қоғамға пайда тигізетін іс-әрекеттер жасау;
- Мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге дайын болу;
- Ұлттық мәдениетті дәріштеу.

Күтілетін нәтижелер:

- Оқушылар отансүйгіш, мемлекетшіл және намысшыл болады;
- Мемлекеттік рәміздерді құрметтейді;
- Ел тарихын қадірлейді;
- Ұлттық мұра мен мәдениетті дәріптейді;

- Құқықтық және экологиялық мәдениеті жоғары деңгейде қалыптасады.

Ар-ұят құндылығы:

- Академиялық адалдық қағидатын ұстану;
- Адал еңбекті бағалау;
- Сөзінде берік, ісінде адал болу;
- Халқына адал қызмет етуге дайын болу;
- Әдеп нормаларын сақтау;
- Шешім қабылдай білу және жауапкершілікті сезіну;
- Достарына, сыныптастарына, отбасы мүшелеріне қамқорлық таныту, мейірімді

болу;

- Өзін отбасының, сыныптың, мектептің, қоғамның және Отанның бір бөлшегі ретінде сезіну.

Күтілетін нәтижелер:

- Ар-ұят пен адалдықты жоғары бағалайды;
- Сөзінде берік, ісінде жауапкершілік танытады;
- Ата-анасына сүйіспеншілікпен қарайды;
- Достары мен сыныптастарын сыйлайды;
- Кішіге ізет көрсетіп, үлкенге құрмет білдіреді.

ТАЛҚЫЛАУ

Тәрбиенің маңызы адамзат тарихында әрқашан жоғары бағаланған. Әсіресе, ұлттың болашағы үшін тәрбие берудің маңызы ерекше. Жас ұрпақты тәрбие арқылы қалыптастыру - бұл тек жеке тұлғаның ғана емес, бүкіл қоғамның және мемлекеттің дамуына ықпал ететін маңызды үрдіс. Біртұтас тәрбие ұрпақтың адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру, ұлттық сана мен мәдениетті сақтау, қоғамның дамуына ықпал ету мақсатында ұйымдастырылатын тәрбие жүйесін білдіреді. Қазақ халқының тәрбиелік жүйесі ғасырлар бойы дамып, ұлттың болашағын құруға арналған негіздердің бірі болып қалыптасты. Біртұтас тәрбие - тек білім беру емес, сонымен қатар ұлттың ұлттық құндылықтарын сақтай отырып, бала бойында жақсы қасиеттерді тәрбиелеу болып табылады. Біртұтас тәрбие бағдарламасының мақсаты жас ұрпақты біртұтас тәрбие арқылы ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеп, қоғамға адал әрі жауапкершілігі жоғары азаматтарды даярлау. Ал міндеттеріне келер болсақ, олар мына төмендегідей болып саналады.

1. Ұлттық құндылықтарды бала санасына сіңіру.

2. Әр баланың бойында адамгершілік қасиеттер мен еңбекқорлықты тәрбиелеу.

3. Баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз етіп, оның рухани және интеллектуалдық әлеуетін арттыру.

4. Қоғамдық тәрбие мен әлеуметтік жауапкершілік сезімін қалыптастыру.

5. Біртұтас тәрбие арқылы азаматтық және патриоттық тәрбие беру.

Біртұтас тәрбие жүйесінің негізгі ұстанымдарына тоқталар болсақ. Олар мына төмендегідей болып жіктеледі. Әрине, тәрбие бастауы отбасынан басталатыны сөзсіз.

1. Отбасы тәрбиесі. Отбасы - адамгершілік қасиеттер мен дүниетанымның алғашқы қалыптасатын жері. Балалар алғашқы тәрбие мен білімді отбасынан алады. Ата-аналардың бала тәрбиесіне деген көзқарасы, оның отбасындағы қарым-қатынас мәдениеті, балаға көрсететін қамқорлығы - баланың тұлғалық қасиеттерін дамытудың негізі болып табылады.

Әдіс-тәсілдер: Ата-анамен тығыз байланыс орнату, отбасының дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын балаға түсіндіру. Баланы жақсы мінез-құлық пен өнегелі болуға баулу. Әсіресе, ата-ананың өзіндік үлгі-өнегесі баланың мінез-құлқын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. [9]

2. Мектеп және білім беру ұйымдары. Мектептер мен балабақшалар - балаларды біртұтас тәрбие негізінде тәрбиелеудің екінші кезеңі болып табылады. Мұнда балалардың білім мен тәрбие алуына барлық жағдай жасалуы қажет. Білім беру мен тәрбиелеу бір-

бірімен тығыз байланысты. Әрбір бала өз елінің тарихы, мәдениеті мен өнерін, өз тілін құрметтеуге тәрбиеленуі тиіс.

Әдіс-тәсілдер: Ұлттық салт-дәстүрлерді, мақал-мәтелдерді, қазақтың ұлы тұлғаларының өмірі мен еңбектерін мектепте оқыту. Балаларға патриоттық тәрбие беру арқылы оларды ұлттық бірлік пен топтасуға, елге деген сүйіспеншілікті қалыптастыруға бағыттау.

3. Қоғамдық және әлеуметтік тәрбие. Қоғамдық тәрбие әр адамның қоғам алдындағы жауапкершілігін қалыптастыруға бағытталған. Балаларға өзара сыйластық, еңбекқорлық, әділеттілік, достық сияқты маңызды құндылықтарды үйрету қажет. Бұл тәрбие түрі адамның қоғамдағы орны мен міндетін түсінуге көмектеседі.

Әдіс-тәсілдер: Қоғамдық ұйымдармен бірге өткізілетін іс-шаралар арқылы балалардың қоғамдық жауапкершілігін арттыру. Балалар мен жастар арасында экологиялық тазалық, қоғамдық тәртіп сақтау, құқық бұзушылықтың алдын алу сияқты тақырыптарға арналған әңгімелер мен кездесулер өткізу.

4. Өзін-өзі тану және жеке тұлғаны дамыту. Әр баланың жеке тұлғасын қалыптастыруда өзін-өзі тану және өз қабілеттерін ашу маңызды. Жеке тұлғаны дамытуда оның қайталанбас қасиеттерін, қызығушылықтарын ескеріп, барынша дамытуға көңіл бөлу қажет.

Әдіс-тәсілдер: Балаларға жеке тұлға ретінде сыйластықпен қарау, олардың қабілеттері мен қызығушылықтарын дамыту. Өзін-өзі тануға, шығармашылыққа бағытталған арнайы іс-шаралар ұйымдастыру. Бұл іс-шаралар арқылы балалар өз болмысын түсініп, өзіне сенімді, өмірге бейім тұлға болып қалыптасады. [11]

«Адал адам - адал еңбек - адал табыс» үлгісінде мектеп оқушыларына тәрбие беру бүгінгі күннің басты мәселесі болып отыр. [3] Қазіргі қоғамда адамгершілік құндылықтар мен адалдықтың маңызы өте зор. Мектеп оқушыларының бойында осы құндылықтарды қалыптастыру - қоғамның болашағына үлкен әсерін тигізеді. Бұл ұстаным адамды тұлға ретінде қалыптастырып қана қоймай, оны дұрыс бағытта тәрбиелеуге де көмектеседі. Адамға адал еңбек, адал табыс, адал қарым-қатынас сияқты ұғымдарды түсіндіру арқылы жастардың рухани дамуына ықпал етуге болады. Адамгершілік қасиеттерді, әсіресе адалдықты тәрбиелеу - заман талабы. Мектепте осы қағидаларды насихаттай отырып, балаларды адал еңбек етуге, қоғамға пайдасы тигізуге, ізгілікке тәрбиелеуге болады.

1. Адалдық және адал еңбек ұғымы. Адалдық - бұл өз әрекеттерің мен сөздеріңде шыншыл, әділетті болу, ешкімді алдамау, өтірік айтпау, әрқашан өз ісіңе жауапкершілікпен қарау деген сөз. Адалдық адамның жеке қасиеті ретінде қоғамда үлкен маңызға ие. Адам адал болғанда ғана өз ісіне қанағаттана алады, оның еңбегі бағаланады және қоғамға пайдалы болады. Адал еңбек - бұл тек жұмыс істеп қана қоймай, сол жұмысты адал ниетпен, қиындықтарға мойымай атқару. Еңбектің ең үлкен құндылығы оның адалдығында. Адамның еңбегі адал болғанда ғана, ол адал табыс табуға мүмкіндігі бар. [5]

2. Мектеп оқушыларына адалдық пен еңбек тәрбиесін беру. Адамгершілік пен еңбек тәрбиесін мектеп оқушыларына сіңіру үшін әр түрлі әдістер мен тәсілдер қолдануға болады:

2.1. Өмірде адал болу маңызды екенін түсіндіру. Оқушыларға адалдықтың, әділеттіліктің және шыншылдықтың маңыздылығын түсіндіру қажет. Бұл үшін:

- Тәрбие сағаттарында адалдық туралы әңгімелер өткізу, оқушыларға адалдықтың өмірде қалай маңызды екенін көрсету.

- Әдебиет сабақтарында адалдық пен әділдік туралы шығармалар оқу, олардан мысалдар келтіріп, адал адамның табысы мен жетістіктері туралы ой қозғау.

2.2. Адал еңбек пен адал табысқа үйрету. Оқушыларды тек оқу емес, еңбектің құндылығын бағалауға тәрбиелеу қажет. Еңбектің адамның өміріндегі орны, еңбектің арқасында алынған табыс қаншалықты қымбат екенін түсіндіру үшін: - Мектепшілік іс-шараларда еңбекпен айналысатын адамдардың, еңбегімен белгілі болған тұлғалардың өмірінен үлгі алуға бағыттау. - Топтық жұмыс пен жобалар арқылы оқушыларға бірге еңбек ету, жауапкершілікті бөлісу, бірлескен табысқа жету жолдарын көрсету. [8]

2.3. Адал еңбек арқылы жетістікке жету туралы мысалдар келтіру.

Мұғалімдер өз сабақтарында және тәрбие жұмыстарында оқушыларға адал еңбек пен табыс туралы нақты мысалдар келтіре алады. Бұл үшін:

Тұлғалар туралы әңгімелер: Әлемге танымал және еліміздің зиялы тұлғаларының (мысалы, Абай Құнанбайұлы, Әл-Фараби, Мұхтар Әуезов, Бауыржан Момышұлы, Ахмет Байтұрсынұлы, Тұрар Рысқұлов, Сәкен Сейфуллин және т.б.) өмірін, олардың адал еңбек пен батырлық арқылы жеткен жетістіктерін талқылау.

- Қазіргі заманғы мысалдар: Өз ісімен, еңбегімен белгілі болған адамдар туралы айту. Бұл жерде түрлі кәсіптің адал еңбек арқылы табысқа жеткен өкілдері туралы әңгімелер келтіруге болады.

2.4. Қиындықтарды жеңу мен адалдықтың рөлі. Адам өміріндегі қиындықтар мен сәтсіздіктерді еңсеруде адалдық пен еңбек үлкен рөл атқарады. Оқушыларды мұндай өмірлік қиыншылықтармен күресуге және олардан сабақ алуға үйрету маңызды. Бұл үшін: - Әңгімелер мен мотиваторлар арқылы қиындықтарды жеңіп, табысқа жеткен тұлғалардың мысалдарын келтіру; - Шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушыларға өз өмірлерінен қандай да бір қиындықты еңсерген сәттерін жазуға мүмкіндік беру.

2.5. Мектепте адал еңбекке баулу әдістері. Оқушыларға адал еңбек пен табыс туралы нақты үлгілер ұсыну үшін: - Өзін-өзі басқару мен жауапкершілік; Оқушыларды түрлі мектеп іс-шараларына қатыстыру, өзіне жүктелген міндеттерді адал орындауға үйрету. Үлкендерге көмек көрсету: Мұғалімдер мен оқушылар арасында адал еңбектің қаншалықты бағаланатынын көрсететін түрлі тәжірибелер жасау. Мысалы, мектептің тазалығына, көгалдандыру жұмыстарына үлес қосу.

2.6. Тәрбиелік әдіс ретінде еңбекке баулу. Еңбек тәрбиесі оқу үрдісінің ажырамас бөлігі болуы тиіс. Оқушыларды еңбекке қатыстыру арқылы:

- Қоғамдық пайдалы жұмыстар: Оқушыларға мектеп ауласын тазалау, көгалдандыру жұмыстарына қатысу, түрлі әлеуметтік жобаларда белсенділік көрсету арқылы еңбекке деген құрметті арттыру.

- Еңбек дағдыларын дамыту. Оқушыларды белгілі бір дағдыларға үйрету (қолөнер, пайдалы істер жасау) арқылы еңбек етудің маңызын түсіндіру. [8]

«Адал адам - адал еңбек - адал табыс» тақырыбы бүгінгі ұрпақты тәрбиелеуде үлкен маңызға ие. Оқушыларға адалдық пен еңбек құндылықтарын түсіндіріп, осы қағидаларды өмірлерінде қолдануға үйрету - тәрбиенің негізгі мақсаты. Адал еңбек пен табыс арқылы ғана адам өз өмірінде шынайы жетістікке жетеді. Сондықтан мектепте осы ұстанымдарды насихаттау, оны күнделікті өмірде жүзеге асыру өте маңызды. Адал еңбек пен адал табысты мектеп оқушыларының бойына сіңіре отырып, оларды болашақта қоғамға пайдалы, адамгершілігі жоғары тұлғалар етіп тәрбиелеуге болады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Бүгінгі күні басты назарда ұсталынатын мәселе «Адал азамат» Біртұтас тәрбие бағдарламасының құндылықтарын жүзеге асыру болып табылады. Жас ұрпақ бойына адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру сынып сағаттары мен мектеп қабырғасында ұйымдастырылатын іс-шараларда, күнделікті оқу үрдісінде үнемі назарда болуы шарт болғандықтан, мұғалімдер мен сынып жетекшілері осы тұрғыда барлық оқыту мен тәрбие үрдісін осы мақсатта іске асырулары қажет. Біртұтас тәрбие - ұлт жетістігі үшін ең маңызды құралдардың бірі. Әр адамның бойында адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру, қоғамға жауапкершілікпен қарау және өз Отанына деген сүйіспеншілікті арттыру - бұл тәрбие жүйесінің басты мақсаты. Тек біртұтас тәрбие ғана ұлттың болашағын жарқын етіп, еліміздің дамуына үлес қосатын азаматтар тәрбиелеп шығаруға көмектеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Біртұтас тәрбие бағдарламасы. – Астана, 2023. – 85 б.

2. «Адал азамат» Біртұтас тәрбие бағдарламасы. – Астана, 2025., – 82 б.
3. Тоқаев, Қ. Мемлекет басшысы Қ.Тоқаевтың «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» Ұлттық құрылтайының үшінші отырысында сөйлеген сөзі. [Электрон. ресурс]. – URL: <http://surf.li/tkqgn> (қаралған күні: 29.03.2026).
4. Әбу Насыр әл-Фараби. Әбу Насыр әл-Фарабидің ізгілікті қоғам жөніндегі идеялары. Retrieved May 7, 2024, [Электрон. ресурс]. – URL: <https://abai.kz/post/54153> (қаралған күні: 07.05.2024).
5. Ақыл-ой тәрбиесі. Ұлы дидактика / Коменский Ян Амос – М, Талап бойынша кітап, 2022. – 250 б.
6. Асқарбаева А. Абай қара сөзі - тәрбиенің қайнар көзі // Егемен Қазақстан газеті, – Нұр-Сұлтан, 2021.
7. Есенжолова А. Абай шығармаларын оқытудың тиімді әдістемелері // Қазақ тілі мен әдебиеті. 2023.
8. Қуатбекова Р.А., Есен О.Е. Тәрбие жұмыстарының теориясы мен әдістері. – Шымкент, 2021. – 152 б.
9. Нұржанова А.Қ. Бала тәрбиесіндегі үштік одақ. – Астана:«Елордалық білім», 2023. – № 6(23). – 96 б.
10. Алдибекова Ә. Абайдың қарасөздеріндегі даналық ойлар, – Алматы, 2021.
11. Силюенкова В. В. Отбасы тәрбиесі. – Ташкент, 2023. – 150 б.
12. Ministry of Education (Singapore). 21st Century Competencies. [Electronic resource]. – Available at: <https://www.moe.gov.sg/education-in-sg/21st-century-competencies> (accessed 29.03.2026).
13. UNESCO. (2021). Global Education Monitoring Report [Electronic resource]. – 2021. – Available at: <https://www.unesco.org> (accessed 29.03.2026).
14. Care E., Kim H., Vista A., Anderson K. Education system alignment for 21st century skills: Focus on assessment // Center for Universal Education at the Brookings Institution. – 2018.
European Parliamentary Research Service. Implementation of citizenship education action in the EU. – 2021.

Единое воспитание — достижение нации

Кайрбекова А.

Методист ГККП «Методический центр» акимата города Астана, кандидат педагогических наук, педагог-исследователь. г. Астана, Республика Казахстан
E-mail: ait.kairbekova@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0007-5020-6604>

В статье рассматриваются актуальные вопросы системной организации воспитательной работы в современном образовательном пространстве. Анализируется содержание и структура программы «Біртұтас тәрбие», основанной на национальных и общечеловеческих ценностях, а также методы её внедрения в образовательный процесс. Автор рассматривает воспитательную работу как неотъемлемую и полноценную часть учебного процесса. Особое внимание уделяется формированию у подрастающего поколения нравственности, патриотизма, ответственности и трудолюбия. Представлены методические рекомендации для педагогов и классных руководителей.

Ключевые слова: целостное воспитание, национальные ценности, духовно-нравственное воспитание, подрастающее поколение, добропорядочный гражданин.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Программа «Біртұтас тәрбие». Астана, 2023. 85 с.
2. Біртұтас тәрбие бағдарламасы. – Астана, 2023. – 85 б.

3. «Адал азамат» Біртұтас тәрбие бағдарламасы. – Астана, 2025., – 82 б.
4. Тоқаев, Қ. Мемлекет басшысы Қ.Тоқаевтың «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» Ұлттық құрылтайының үшінші отырысында сөйлеген сөзі. [Электрон. ресурс]. – URL: <http://surl.li/tkqgn> (қаралған күні: 29.03.2026).
5. Әбу Насыр әл-Фараби. Әбу Насыр әл-Фарабидің ізгілікті қоғам жөніндегі идеялары. Retrieved May 7, 2024, [Электрон. ресурс]. – URL: <https://abai.kz/post/54153> (қаралған күні: 07.05.2024).
6. Ақыл-ой тәрбиесі. Ұлы дидактика / Коменский Ян Амос – М, Талап бойынша кітап, 2022. – 250 б.
7. Асқарбаева А. Абай қара сөзі - тәрбиенің қайнар көзі // Егемен Қазақстан газеті, – Нұр-Сұлтан, 2021.
8. Есенжолова А. Абай шығармаларын оқытудың тиімді әдістемелері // Қазақ тілі мен әдебиеті. 2023.
9. Қуатбекова Р.А., Есен О.Е. Тәрбие жұмыстарының теориясы мен әдістері. – Шымкент, 2021. – 152 б.
10. Нұржанова А.Қ. Бала тәрбиесіндегі үштік одақ. – Астана:«Елордалық білім», 2023. – № 6(23). – 96 б.
11. Алдибекова Ә. Абайдың қарасөздеріндегі даналық ойлар, – Алматы, 2021.
12. Силюенкова В. В. Отбасы тәрбиесі. – Ташкент, 2023. – 150 б.
13. Ministry of Education (Singapore). 21st Century Competencies. [Electronic resource]. – Available at: <https://www.moe.gov.sg/education-in-sg/21st-century-competencies> (accessed 29.03.2026).
14. UNESCO. (2021). Global Education Monitoring Report [Electronic resource]. – 2021. – Available at: <https://www.unesco.org> (accessed 29.03.2026).
15. Care E., Kim H., Vista A., Anderson K. Education system alignment for 21st century skills: Focus on assessment // Center for Universal Education at the Brookings Institution. – 2018.
European Parliamentary Research Service. Implementation of citizenship education action in the EU. – 2021.

Unified education is a national achievement

Kairbekova A.

Methodologist at the Municipal Public Enterprise “Methodological Center” of the Akimat of Astana, Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher-Researcher. Astana, 010000, Kazakhstan
E-mail: ait.kairbekova@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0007-5020-6604>

The article examines current issues related to the systematic organization of upbringing activities in the modern educational environment. It analyzes the content and structure of the “Birtutas Tarbie” program based on national and universal human values and describes effective methods for its implementation. The author considers upbringing as an integral part of the learning process and emphasizes the formation of moral values, patriotism, responsibility, and diligence among the younger generation.

Keywords: holistic upbringing, national values, moral education, younger generation, responsible citizen.

REFERENCES

1. Birtutas tarbie bagdarlamasy [Unified education program] (Astana, 2023).
2. “Адал азамат” birtutas tarbie bagdarlamasy [“Honest citizen” unified education program] (Astana, 2025).
3. Tokayev K. Speech of the Head of State “Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс” at the National Kurultai. Available at: <http://surl.li/tkqgn> (accessed 29.03.2026).

4. Al-Farabi A. N. Ideas about a virtuous society. Available at: <https://abai.kz/post/54153> (accessed 07.05.2024).
5. Komensky Ya. A. Uly didaktika [Great Didactics] (Moscow, 2022).
6. Askarbaeva A. Abai's words of edification as a source of upbringing, *Egemen Kazakhstan* (2021).
7. Esenzholova A. Effective methods of teaching Abai's works, *Kazakh language and literature* (2023).
8. Kuatbekova R. A., Esen O. E. Teoriya i metody vospitatelnoi raboty [Theory and methods of educational work] (Shymkent, 2021).
9. Nurzhanova A. K. Bala tarbiesindegi ushtik odak [Triad in child upbringing], *Elordalyq bilim*, 6(23) (2023).
10. Aldibekova A. Abai's words of wisdom [Abai's edifications] (Almaty, 2021).
11. Silienkova V. V. Otbasы tarbiesi [Family upbringing] (Tashkent, 2023).
12. Ministry of Education Singapore. 21st Century Competencies. Available at: <https://www.moe.gov.sg/education-in-sg/21st-century-competencies> (accessed 29.03.2026).
13. UNESCO. Global Education Monitoring Report (2021). Available at: <https://www.unesco.org> (accessed 29.03.2026).
14. Care E., Kim H., Vista A., Anderson K. Education system alignment for 21st century skills: Focus on assessment. Center for Universal Education at the Brookings Institution (2018).
15. European Parliamentary Research Service. Implementation of citizenship education action in the EU (2021).